

ПРО ВІДСУТНІСТЬ ПІДСТАВ ДЛЯ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЗВ'ЯЗКУ З ВИКЛЮЧНИМИ...

тися про порушення свого права, ст. 233 КЗпП України конкретизує це правило стосовно оскарження правильності звільнення працівника.

У цьому разі строк обчислюється із дня вручення копії наказу про звільнення або з дня видачі трудової книжки із записом про звільнення.

Встановлені у ст. 233 КЗпП України строки звернення до суду застосовуються незалежно від заяви сторін. Вони не перериваються і не зупиняються, але закон надає право суду їх поновити.

При вирішенні питання про поновлення вказаних строків враховують роз'яснення, надані Верховним Судом України у п. 4 постанови Пленуму від 6 листопада 1992 р. № 9 “Про практику розгляду судами трудових спорів”, у якому вказано, що у кожному випадку суд зобов'язаний перевірити та обговорити причини пропуску цих строків, а також навести у рішенні мотиви, чому він поновлює або вважає неможливим поновити порушений строк.

Наприклад, поважною причиною пропуску строку на захист суб'єктивних трудових прав може бути визнана хвороба позивача.

Поновлення особі строку на звернення до суду для захисту порушених трудових прав не може розглядатись як порушення принципу правової визначеності у випадках поновлення національними судами без відповідних обґрунтувань строку оскарження судових рішень зі впливом значного періоду часу, на чому наголошено у рішеннях Європейського суду з прав людини у справах “Устименко проти України”, “Каракуця проти України”, “Пономарьов проти України”. Адже у випадку, що розглядається, судом поновлено не строк оскарження судового рішення, а строк звернення до суду з позовом про захист порушених прав працівника.

Господарська юрисдикція

ПРО ВІДСУТНІСТЬ ПІДСТАВ ДЛЯ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЗВ'ЯЗКУ З ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ (п. 2 ч. 3 ст. 320 ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ)*

Порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні конкретної судової справи, що встановлені міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, можуть стати підставами для пере-

* Правову позицію сформовано Л. Сидоровою за: Постанова Великої Палати Верховного Суду від 21 березня 2018 р. у справі № 2/593-16/131 за позовом про стягнення суми.

ПРО ВІДСУТНІСТЬ ПІДСТАВ ДЛЯ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЗВ'ЯЗКУ З ВИКЛЮЧНИМИ...

гляду судових рішень саме у цій справі у зв'язку з виключними обставинами, як визначено у п. 2 ч. 3 ст. 320 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України).

У цій справі заявник – Товариство з обмеженою відповідальністю “Агентство ‘Консалтинг-профі’” (далі – ТОВ “Агентство ‘Консалтинг-профі’”) – просив стягнути з держави Україна в особі Кабінету Міністрів України, Міністерства юстиції України, Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, Державної казначейської служби України та Державної акціонерної компанії “Хліб України” шкоду, завдану тривалим невиконанням рішення, за період 2000–2018 рр.

Заявник аргументував це тим, що він звернувся до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ, Суд) із заявою, у якій вказав на порушення п. 1 ст. 6, ст. 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (далі – Конвенція) та ст. 1 Першого протоколу до Конвенції щодо тривалого невиконання рішення, ухваленого на користь ТОВ “Агентство ‘Консалтинг-профі’” у справі № 2/593 (цій заяві присвоєно № 1468/14).

Велика палата ЄСПЛ оголосила прийнятною заяву ТОВ “Агентство ‘Консалтинг-профі’” № 1468/14, яка разом з іншими 12 143 заявами має розглядатися відповідно до зобов'язань, що випливають із пілотного рішення у справі від 15 жовтня 2009 р. “Юрій Миколайович Іванов проти України” (“*Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine*”), яким встановлено існування структурної проблеми, що призводить до порушення п. 1 ст. 6, ст. 13 Конвенції та ст. 1 Першого протоколу до Конвенції (п. 3 резолютивної частини рішення).

З огляду на це Велика палата ЄСПЛ вирішила вилучити всі ці заяви включно із заявою ТОВ “Агентство ‘Консалтинг-профі’” № 1468/14 з реєстру справ відповідно до пп. “с” п. 1 ст. 37 Конвенції та передати їх Комітету Міністрів Ради Європи з метою розгляду у межах вжиття заходів загального характеру для виконання зазначеного пілотного рішення у справі “Юрій Миколайович Іванов проти України”, зокрема щодо надання відшкодування за невиконання або тривале виконання рішень національних судів і сплати боргу за цими рішеннями (п. 4 резолютивної частини рішення).

12 жовтня 2017 р. ЄСПЛ розглянув та ухвалив остаточне рішення за заявою ТОВ “Агентство ‘Консалтинг-профі’” № 1468/14, приєднаною до справи “Бурмич та інші проти України” (“*Burmych and Others v. Ukraine*”), з підстав порушення Урядом України п. 1 ст. 6, ст. 13 Конвенції та ст. 1 Першого протоколу до Конвенції на користь заявника стосовно тривалого невиконання рішень, ухвалених національними судами.

ПРАВО УКРАЇНИ • 2018 • № 2 • 257-268

У цій справі заявники скаржилися на невиконання або тривале невиконання рішень національних судів, ухвалених на їхню користь, і з цих підстав стверджували про порушення Україною їхніх прав, гарантованих статтями 6, 13 Конвенції, а також ст. 1 Першого протоколу до Конвенції.

Розглядаючи справу “Бурмич та інші проти України”, ЄСПЛ зазначив, що порушені заявниками питання вже вирішувалися у пілотному рішенні від 15 жовтня 2009 р. у справі “Юрій Миколайович Іванов проти України” (заява № 40450/04), проте Україна не забезпечила ефективного виконання цього рішення, що обумовило лише зростання кількості аналогічних заяв.

Із цього приводу у п. 17 рішення ЄСПЛ зазначив: “Неефективне виконання рішення у справі Іванова продовжується і буде продовжуватися доти, доки не буде прийнято належне рішення у процесі нагляду Комітетом Міністрів, буде призводити до повторного встановлення у майбутньому порушення п. 1 ст. 6 і ст. 13 Конвенції та ст. 1 Першого протоколу щодо кожної особи, на користь якої ухвалено судові рішення, яке не виконане в Україні. Згідно з наявними у Комітеті Міністрів матеріалами, в Україні налічується 120 000 осіб, рішення ухвалені на користь яких залишаються невиконаними”.

У пункті 172 рішення зазначено: “На думку Суду, така ситуація у ‘справах типу Іванова’ означає, що існує потреба у зміні його підходу до розгляду подальших справ, що виникають із тієї самої системної проблеми. Суд знову посилається на оцінку Комітету Міністрів, зроблену у вересні 2016 р., згідно з якою не позасудове врегулювання спорів за участю Суду, а тільки тривалий засіб усунення першопричини проблеми, вжитий у процесі виконання, зможе забезпечити належне вирішення цієї ситуації”.

У пункт 175 рішення йшлося: “У світлі зазначених міркувань постійний розгляд ‘справ типу Іванова’ є, поза будь-яким сумнівом, суперечливим у контексті мети Конвенції. Таким чином, виникає питання, чи є виправданим продовження розгляду ‘справ типу Іванова’ у контексті статей 19 та 46 Конвенції та повноважень Суду відповідно до пп. ‘с’ п. 1 ст. 37 вилучати заяви з реєстру у разі відсутності підстави для їхнього розгляду”.

У пункті 194 рішення зазначено про розподіл завдань між ЄСПЛ та Комітетом Міністрів Ради Європи: “Суд може допомогти державі-відповідачу у виконанні її зобов’язань за ст. 46, намагаючись вказати тип заходів, які можуть бути вжиті державою з метою усунення системної проблеми, встановленої Судом. Проте саме Комітет Міністрів має здійснювати нагляд за виконанням рішення та забезпечувати виконання дер-

ПРО ВІДСУТНІСТЬ ПІДСТАВ ДЛЯ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЗВ'ЯЗКУ З ВИКЛЮЧНИМИ...

жавою її юридичного зобов'язання за ст. 46, зокрема й вжиття заходів загального характеру, що можуть вимагатись пілотним рішенням щодо надання відшкодування всім іншим існуючим або потенційним потерпілим від констатованого системного недоліку”.

У пунктах 195 та 196 ЄСПЛ вказав: “Ситуація, з якою зіткнувся Суд у ‘справах типу Іванова’, по суті виникає внаслідок неефективного виконання остаточного рішення Суду, яким вимагається вжиття заходів загального характеру під наглядом Комітету Міністрів з метою усунення першопричини системної проблеми, що призвела до подання великої кількості заяв до Суду. Відповідні проблеми мають виключно фінансовий та політичний характер, і, як вбачається із наслідків ухвалення пілотного рішення у справі Іванова (див. пункти 137, 142 та 168), їхнє вирішення виходить за межі компетенції Суду, визначеної ст. 19 Конвенції. Ці проблеми можуть бути належним чином вирішені лише державою-відповідачем, з одного боку, та Комітетом Міністрів – з другого, який відповідно до п. 2 ст. 46 Конвенції має повноваження здійснювати нагляд за виконанням рішень Суду. Отже, держава-відповідач і Комітет Міністрів мають взяти на себе відповідальність за ст. 46 та забезпечити повне виконання пілотного рішення Суду у справі Іванова та, окрім вжиття необхідних заходів загального характеру, спрямованих на вирішення першопричини проблеми, забезпечити заявників належним юридичним захистом на національному рівні, зокрема механізмом відшкодування їм шкоди, завданої встановленим Судом порушенням Конвенції, який виконуватиме таку саму функцію, що й рішення про надання справедливої сатисфакції відповідно до ст. 41 Конвенції”.

У пункт 197 рішення зазначено: “Юридичні питання за Конвенцією щодо тривалого невиконання рішень національних судів в Україні вже були вирішені у пілотному рішенні у справі Іванова. Таким чином, Суд виконав свою функцію за ст. 19 Конвенції. Зокрема, він визначив системний недолік, дійшов висновку, що він є порушенням Конвенції, та надав вказівки щодо заходів загального характеру, які слід вжити відповідно до ст. 46 із метою належного виконання пілотного рішення для забезпечення юридичного захисту та відшкодування шкоди всім жертвам, минулим, теперішнім і майбутнім, встановленого системного порушення. Відповідно до принципу субсидіарності, який лежить в основі всієї Конвенції, а не лише процедури пілотного рішення, питання, розглянуте у пілотному рішенні у справі Іванова, зокрема забезпечення відшкодування потерпілим від системного порушення Конвенції, констатованого у справі Іванова, є питанням виконання рішення відповідно до ст. 46 Конвенції”.

ПРАВО УКРАЇНИ • 2018 • № 2 • 257-268

Також у п. 126 рішення зазначено, що на своєму 1259-му засіданні 7–9 червня 2016 р. Комітет Міністрів Ради Європи вивчив стан виконання пілотного рішення у справі Іванова та вказав на таке: “За цих умов першим кроком, який необхідно вжити, є розрахунок розміру заборгованості, яка виникла внаслідок невиконання рішень в Україні. Другий крок полягає у тому, щоб запровадити схему виплат із певними умовами або яка містить альтернативні пропозиції для забезпечення виконання рішень, які все ще залишаються невиконаними. Третім кроком має стати внесення необхідних змін до бюджетного законодавства України для того, щоб відповідні кошти стали доступними для ефективного функціонування зазначеної вище схеми, а також з метою запобігання виникненню ситуацій невиконання рішень національних судів, ухвалених проти держави або державних підприємств, розробка необхідних процедур для гарантування належного врахування бюджетних обмежень при ухваленні законів”.

За твердженням ЄСПЛ (п. 198 рішення): “Ця справа та всі аналогічні 12 143 справи, що розглядаються Судом, а також будь-які аналогічні майбутні справи, які подаватимуться до Суду, є невід’ємною частиною процесу виконання пілотного рішення. Вирішення цих справ, зокрема стосовно заходів індивідуального характеру щодо відшкодування, мають обов’язково охоплюватись заходами загального характеру щодо виконання, які мають бути вжиті державою-відповідачем під наглядом Комітету Міністрів”.

ЄСПЛ зазначив, що продовження розгляду “справ типу Іванова” не найкращим чином відповідатиме цілям Конвенції, а тому подальший розгляд справи “Бурмич та інші проти України” не є виправданим у розумінні пп. “с” п. 1 ст. 37 (п. 202 рішення).

Відповідно до цієї статті Конвенції ЄСПЛ може на будь-якій стадії провадження у справі прийняти рішення про вилучення заяви з реєстру, якщо обставини у справі дають підстави дійти висновку, що на будь-якій іншій підставі, встановленій Судом, подальший розгляд заяви не є виправданим (пп. “с” п. 1 ст. 37 Конвенції).

Згідно з позицією ЄСПЛ (п. 204 рішення): “Недоліки, на які скаржаться заявники у цих заявах, мають бути усунуті шляхом вжиття заходів загального характеру у межах виконання пілотного рішення у справі Іванова, зокрема й наданням належного та достатнього відшкодування шкоди, завданої порушенням Конвенції, встановленим зазначеним рішенням <...>, які мають здійснюватися під наглядом Комітету Міністрів”.

Водночас ЄСПЛ нагадав, що зроблений ним висновок “не обмежує його повноважень щодо поновлення відповідно до п. 2 ст. 37 цієї або

ПРО ПРЕДМЕТНУ ЮРИСДИКЦІЮ СПОРУ ЩОДО СКАСУВАННЯ РІШЕННЯ ДЕРЖАВНОГО...

будь-якої іншої аналогічної заяви у реєстрі справ, якщо це буде виправдано обставинами” (п. 207 рішення).

З огляду на такі висновки ЄСПЛ за результатами розгляду справи “Бурмич та інші проти України” вирішив вилучити 12 143 заяви, наведені в додатках I і II до цього рішення, що стосуються однієї системної проблеми невиконання рішень національних судів в Україні, серед яких і заява ТОВ “Агентство ‘Консалтинг-профі’” № 1468/14, з реєстру справ Суду відповідно до пп. “с” п. 1 ст. 37 Конвенції та передати їх Комітету Міністрів Ради Європи, з метою їх розгляду у межах вжиття заходів загального характеру для виконання зазначеного пілотного рішення у справі Іванова (п. 4 резолютивної частини рішення).

Зважаючи на наведені обставини, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про відсутність правових підстав для перегляду за виключними обставинами постанови Вищого господарського суду України від 20 вересня 2011 р. саме у справі № 2/593-16/131 у зв’язку з ухваленням ЄСПЛ рішення у справі “Бурмич та інші проти України”, включаючи відновлення провадження у справі, оскільки про потребу вжиття заходів індивідуального характеру щодо заявників (зокрема й щодо ТОВ “Агентство ‘Консалтинг-профі’”) у справі “Бурмич та інші проти України”, яке стосується однієї системної проблеми невиконання рішень національних судів в Україні, серед яких і заява ТОВ “Агентство ‘Консалтинг-профі’” № 1468/14, у рішенні ЄСПЛ, на яке посилається заявник, не зазначається.

Адміністративна юрисдикція

ПРО ПРЕДМЕТНУ ЮРИСДИКЦІЮ СПОРУ ЩОДО СКАСУВАННЯ РІШЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРАТОРА З ПІДСТАВ НЕПРАВОМІРНОСТІ НАБУТТЯ ОСОБОЮ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО*

Відповідно до ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (далі – Конвенція) кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи впродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, установленим законом.

* Правову позицію сформовано Л. Сидоровою за: Постанова Великої Палати Верховного Суду від 14 березня 2018 р. у справі № 396/2550/17 за позовом до Головного територіального управління юстиції у Київській області, управління з питань надання адміністративних послуг Києво-Святошинської районної державної адміністрації, треті особи: Товариство з обмеженою відповідальністю “Черемшина 2012” (далі – ТОВ “Черемшина 2012”), Громадська організація “Вишневий світанок”, про скасування рішення державного реєстратора та свідоцтва про право власності на нерухоме майно.